

Γραπτές Μαρτυρίες Τραπεζούντος Χρυσάνθου Περί της Ελληνορθοδόξου εν Αμερική Εκκλησίας και της εκλογής του από Κερκύρας και Παξών Αθηναγόρου ως Αρχιεπισκόπου Βορείου και Νοτίου Αμερικής

- Το Οικουμενικό Πατριαρχείο χάριν της εκκλησιαστικής ενότητας και πνευματικής ωφελείας παρεχώρησε διά του εν έτει 1908 Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου τις Ορθόδοξες Εκκλησιαστικές Επαρχίες της Διασποράς (Ευρώπης, Αμερικής) στην Εκκλησία της Ελλάδος και διά της εν έτει 1922 νέας Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως επανυπήγαγε αυτές στην απόλυτη εκκλησιαστική δικαιοδοσία του.
- Ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος υπήρξε ο αμεταθέτως και αστασιάστως ένθερμος εισηγητής και υποστηρικτής προς το Πρωτόθρονο Οικουμενικό Πατριαρχείο της άρσεως του εν έτει 1908 εκδοθέντος Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου και της επανυπαγωγής των εκκλησιαστικών επαρχιών της Αμερικής στην Μητέρα Αγία Μεγάλη του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδα Εκκλησία, καθώς και περί της εκλογής του από Κερκύρας και Παξών Αθηναγόρου ως Αρχιεπισκόπου Αμερικής για την ειρήνευση του μαστιζομένου από τα πολιτικά - κομματικά πάθη και τις εκκλησιαστικές εθνοφυλετικές φατρίες εν Αμερική Ελληνορθοδόξου ποιμνίου

Ως πέλαγος και ωκεανός λογίζονται τα εκκλησιαστικά ζητήματα της εν Αμερική Ορθοδόξου Εκκλησίας μέσα στο διάβα του χρόνου εάν αναλογισθεί κάποιος τις επιμέρους εμφανείς και αφανείς πτυχές περί της ιδρύσεως και εν συνεχεία της κανονικής και εκκλησιαστικής αναφοράς, οργανώσεως και πορείας της υπό του Πρωτοθρόνου Οικουμενικού Πατριαρχείου Ελληνορθοδόξου εν Αμερική Εκκλησίας ως μιάς εκ των Πατριαρχικών Επαρχιών στην λεγομένη «Ορθόδοξη Διασπορά».

Η Πρωτόθρονος και Πρωτεύθυνος Μητηρ Αγία Μεγάλη του Χριστού Κωνσταντινουπολίτις Εκκλησία έχουσα το απαράγραπτο και αναφαίρετο κανονικό δικαίωμα, δυνάμει του ΚΗ' (28) Κανόνος της Δ' εν Χαλκηδόνι Οικουμενικής Συνόδου, «του χειροτονεῖν Μητροπολίτας εν ταις Βαρβαρικαῖς Χώραις ταις παρακειμέναις τη Ποντική, τη Ασιατική και τη Θρακική διοικήσει», ευθύς εξ αρχής εμερίμνησε μετ' ανυστάκτου ενδιαφέροντος για την κανονική εκκλησιαστική οργάνωση υπό τις εαυτής προστατευτικές πνευματικές πτέρυγες των εκκλησιαστικών επαρχιών, οι οποίες συν τω χρόνω άρχισαν να συγκροτούνται στην Αμερική αν και αρχικώς πρωτοστατούσης της Εκκλησίας της Ρωσίας και εν συνεχεία αυξανομένου του Ορθοδόξου διαφόρων εθνικοτήτων πληρώματος εν Αμερική και άλλων Ορθοδόξων κατά τόπους Εκκλησιών (π.χ. Πατριαρχείο Αντιοχείας) προεκλήθησαν ποικίλα και αλληλοδιαδοχικά σοβαρά κανονικά και εκκλησιολογικά προβλήματα ένεκα του άκρατου και άκριτου αντιευαγγελικού και αντιεκκλησιολογικού λεγομένου «εκκλησιαστικού εθνοφυλετισμού» τους.

Ο αοίδιμος Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρυσάνθος (είτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών) ως Απροκρισάριος του Οικουμενικού Θρόνου στην Αθήνα σε ευσύνοπτη σχετική μελέτη του, υπό τον τίτλο: «Το ιστορικό της ιδρύσεως της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας της

Αμερικής», αναφερόμενος στα εν λόγω σοβαρά εκκλησιολογικά και κανονικά ζητήματα, τα οποία ανέκκυψαν κατά τα πρώτα βήματα της εκκλησιαστικής ζωής και οργανώσεως των «Ορθοδόξων Παροικιών εν Αμερική», γράφει σχετικώς: «Περί της Αμερικής, ως αγνώστου τότε χώρας δεν ήτο δυνατόν να προβλέπη ο Κανών (εννοεί τον ΚΗ' κανόνα της Δ' εν Χαλκηδόνη Οικουμενικής Συνόδου 451 μ.Χ.). Ότε όμως η Ρωσσία διά του Βεργιγγείου κατέλαβε την Αλάσκαν, εγκατεστάθη εκεί ο Ρώσσος Αρχιεπίσκοπος, όστις παρέμεινεν εκεί και μετά την πώλησιν της Αλάσκα εις την Αμερικήν. Αφού δε εσχηματίσθησαν εν Αμερική Ελληνικάί Εκκλησίαι, οι Έλληνες κατέφευγον εις τον Ρώσσον Αρχιεπίσκοπον. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης όμως Ιωακείμ Γ', κατά την δευτέραν Πατριαρχείαν αυτού, επικαλούμενος τον ΚΗ' Κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, εξήτησε παρά των Ρώσσων την εφαρμογήν αυτού και συνεπώς την υποταγήν του Αρχιεπισκόπου εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλάσκα μετέβη εις Κωνσταντινούπολιν, συνεμορφώθη προς τας πατριαρχικάς απαιτήσεις και μετά καταλλήλων πατριαρχικών γραμμάτων εφοδιασθείς μετέβη εις την επαρχίαν αυτού. Η Ρωσική Κυβέρνησις εθεώρησε δικαίαν την ενέργειαν ταύτην. Τα στοιχεία τα αποδεικνύοντα την αναγνώρισιν του Ρώσσου Αρχιεπισκόπου Αλάσκα υπάρχουσιν εν τοις Κώδιξι των Πατριαρχείων. Το σπουδαίον είναι ότι οι Ρώσσοι, δυνάμει του ΚΗ' κανόνος της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, ανεγνώρισαν το Πατριαρχείον. Όταν όμως οι Χριστιανοί εν Αμερική επολλαπλασιάσθησαν, μεταβάντων εκεί Σέρβων, Σύρων, Αλβανών και Ελλήνων, οι άλλοι Πατριάρχαι δεν ανεγνώριζον την δικαιοδοσίαν του Πατριαρχείου και εντεύθεν επήλθεν ανωμαλία και σύγχυσις.

Παρ' όλα αυτά ο εν Αμερική Ρώσσος Επίσκοπος υπέβαλεν εις τα πολιτικά δικαστήρια της Ν. Υόρκης αίτησιν ίνα πάντες οι εν Αμερική Ορθόδοξοι υπάγονται εις αυτόν. Την απόπειραν ταύτην είχε ματαιώσει τότε ο αγών της ελληνο-αμερικανικής κοινότητος και της εφημερίδος «Ατλαντίς».

Κομβικής σημασίας όμως χρονικό ορόσημο για τα εκκλησιαστικά πράγματα των εν Αμερική Ορθοδόξων Παροικιών του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπήρξε η εν έτει 1908 και επί της δευτέρας πατριαρχείας (1901-1912) του αιιδίμου Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Γ' του μεγαλοπρεπούς παραχώρηση της εκκλησιαστικής διοικήσεως των Ορθοδόξων Εκκλησιαστικών Επαρχιών της Διασποράς - και φυσικά της Αμερικής στην Εκκλησία της Ελλάδος διά της υπό της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου εκδόσεως του σχετικού Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου, στον οποίο εθεσπίσθησαν και οι πέντε σαφείς, ιδιαίτεροι και απαραβάτοι όροι της παραχωρήσεως ταύτης προκειμένου να θεραπευθεί η ανώμαλος, ασταθής και ακαθόριστος επικρατούσα αντικανονική εκκλησιαστική κατάσταση στις επαρχίες αυτές, επειδή άλλες μεν εξ αυτών εμνημόνευαν κανονικώς και κατά την τάξιν στις Θείες Λειτουργίες και λοιπές Ιεροτελεστίες το όνομα του εκάστοτε Οικουμενικού Πατριάρχου και ελάμβαναν υπό της Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας το Άγιο Μύρο, άλλες δε επειδή είχαν στενότερους δεσμούς και επικοινωνία με το Βασίλειο της Ελλάδος, ανεγνώριζαν ως πνευματική τους αρχή την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος προς την οποία παντελώς αντικανονικά είχαν την «κανονική και πνευματική» τους αναφορά, ενώ ορισμένες άλλες επαρχίες δεν ανεφέροντο πνευματικά ούτε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ούτε στην Εκκλησία της Ελλάδος αλλά με προδήλως αντικανονικό τρόπο σε άλλους αλλοτρίους Πατριαρχικούς Θρόνους.

Αναφερόμενοι στους πέντε όρους του εν έτει 1908 εκδοθέντος Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου μνημονεύουμε τους δύο πρώτους σύμφωνα με τους οποίους: «α) η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος έπρεπε να διορίζει έναν Αρχιερέα, β) ότι ο διοριζόμενος Αρχιερέυς, ο οποίος θα μπορούσε να προέρχεται από το εκκλησιαστικό «κλίμα» του Οικουμενικού Πατριαρχείου, θα έπρεπε να επισκέπτεται την Μητέρα Εκκλησία για να λαμβάνει την ευλογία του Οικουμενικού Πατριάρχου και το Άγιο Μύρο». Παρά το γεγονός όμως ότι ο Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος ετέθη σε ισχύ το έτος 1908, εντούτοις η Εκκλησία της Ελλάδος μέχρι και το έτος 1918, ήτοι μετά παρέλευση δέκα συναπτών ετών, δεν είχε ασχοληθεί με την οργάνωση των ελληνοφώνων εκκλησιαστικών εν Αμερική επαρχιών, ούτε και εμερίμνησε για την αποστολή ενός Αρχιερέως, όπως ρητώς και σαφώς απαιτούσε ο πρώτος εκ των πέντε όρος του σχετικού Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου.

Μόλις κατά το έτος 1918, όταν εξελέγη Μητροπολίτης Αθηνών ο από Κιτίου Μελέτιος Μεταξάκης (1918-1920), η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος στην κατά την Ε΄/4.8.1918 συνεδρία αυτής και κατόπιν της σχετικής εισηγητικής προτάσεως του Αθηνών Μελετίου απεφάσισε «συστήσαι και συνίστησι διά τήσδε της Συνοδικής Πράξεως επισκοπικήν δικαιοδοσίαν υπό την επωνυμίαν «Αρχιεπισκοπή Αμερικής» και ενέκρινε την Συνοδική Πράξη σύμφωνα με την οποία: «*Η Ι.Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδος, εγκρίνουσα όπως ο Παν. Μητρ. Αθηνών και Πρόεδρος Αυτής κ. Μελέτιος επισκέψηται αυτοπροσώπως τας εν Αμερική Ορθοδόξους Κοινοτήτας προς ευλογίαν αυτών και στηριγμόν εν τη πίστει, τη ελπίδι και τη αγάπη, ανατίθησιν άμα αυτώ εξαρχικώς την μέριμναν της οργανώσεως των Κοινοτήτων και καθ' όλου την φροντίδα της προσωρινής διοικήσεως των Ελληνικών Ορθοδόξων της Αμερικής Εκκλησιών εν τη τακτοποιήσει των κατ' αυτάς πραγμάτων...».*

Σύμφωνα με τον Ν. Ντάλτα η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος όρισε ως Επίτροπό της στην Αμερική τον Επίσκοπο Ροδοστόλου Αλέξανδρο (1907-1922), ο οποίος μαζί με τον Μητροπολίτη Αθηνών Μελέτιο και μικρή συνοδεία θα έπρεπε να αναχωρήσουν για την Αμερική, με σκοπό να εργασθούν για την ενότητα και την οργάνωση των ελληνοφώνων Ορθοδόξων Παροικιών. Τούτο το σχέδιο ετέθη σε εφαρμογή υπό του Αθηνών Μελετίου, ο οποίος αρχικώς συνέστησε μία «Συνοδική Επιτροπεία», με έδρα τη Νέα Υόρκη και υπό την προεδρία του Ροδοστόλου Αλεξάνδρου, αλλά το έργο αυτής δεν ολοκληρώθηκε ποτέ επειδή η κατά τον Νοέμβριο του 1920 εκλεγείσα εν Ελλάδι φιλοβασιλική κυβέρνηση απαίτησε την άμεση απομάκρυνση του Αθηνών Μελετίου από τον Θρόνο αυτού και την επαναφορά του ιδεολογικώς ομόφρονος προς αυτήν πρώην Αθηνών Θεοκλήτου Μηνόπουλο, οπότε ο Μελέτιος εξαναγκάζομενος εκ των πραγμάτων καταφεύγει στην Αμερική και επιτυγχάνει ο άκρως έμπιστός του Επίσκοπος Ροδοστόλου Αλέξανδρος να διακόψει τις σχέσεις του με την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, η οποία εν συνεχεία κατέστησε αμφοτέρους υποδίκους και αντικατέστησε τον Ροδοστόλου Αλέξανδρο με τον Μονεμβασίας και Σπάρτης Γερμανό. Έτσι ο πολιτικός ή μάλλον ο εθνικός εν Ελλάδι διχασμός μετεφέρθη και στους Έλληνες ομογενείς της Αμερικής, αφού οι μεν βενιζελικοί των εκεί Ελληνοφώνων παροικιών συμπαρατάχθησαν με τους πρώην Αθηνών Μελέτιο και τον Ροδοστόλου Αλέξανδρο, οι δε φιλοβασιλικοί συμπαρατάχθησαν με τον Μονεμβασίας και Σπάρτης Γερμανό. Περί πάντων τούτων ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος αναφέρει ότι: «*παρ' όλην την υπαγωγήν της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αμερικής εις την δικαιοδοσίαν της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, παρ' όλην την μετάβασιν εκεί του Αρχ. Αθηνών Μελετίου, η κατάστασις ουδεμίαν βελτίωσιν παρουσίασεν. Τουναντίον δε ο εκεί ελληνισμός εκινδύνευε ν' απορροφηθή υπό των διαφόρων ξένων προπαγανδών».*

Η όλη κατάσταση άλλαξε άρδην όταν ο πρώην Αθηνών Μελέτιος εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης και στις 1/14 Μαρτίου του 1922 διά Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως, η Αγία και Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου έχοντας το απαράγραπτο κυριαρχικό δικαίωμα και προνόμιο να διαχειρίζεται τα της κανονικής και διοικητικής ευταξίας των επαρχιών του θρόνου ζητήματα, ενήργησε ακωλύτως και μονομερώς, ήτοι απολύτως «αυτεξουσίως», και ήρε την ισχύ του εν έτει 1908 εκδοθέντος Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου, επανυπάγοντας τις εν τη Διασπορά Ορθόδοξες Εκκλησιαστικές Παροικίες υπό την απολύτως κανονική, πνευματική και διοικητική, εκκλησιαστική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Παράλληλα, στις 26 Απριλίου του 1922, αφού ιδρύθηκε επισήμως η «Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής Βορείου και Νοτίου», ο από Ροδοστόλου Αλέξανδρος εξελέγη πρώτος Αρχιεπίσκοπος αυτής (1922-1930). Το αξιοσημείωτο είναι ότι η Εκκλησία της Ελλάδος κατ' απολύτως προκλητικά αντικανονικό τρόπο συνέχισε να παρεμβαίνει στα «interna corporis» των Ορθοδόξων Εκκλησιαστικών Παροικιών της Διασποράς, όπως προκλητικότερα συμβαίνει και στην περίπτωση των Πατριαρχικών Εκκλησιαστικών Επαρχιών των λεγομένων Νέων Χωρών, παρά το γεγονός ότι είχε αρθεί η ισχύς του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1908, αφού μόλις στις 16 Μαΐου 1924 ο Αθηνών Χρυσόστομος Α΄ (1922-1938) και η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος συμφώνησαν με την πρόταση της τότε Ελληνικής Κυβερνήσεως να αποδεχτούν την εν έτει 1922 εκδοθείσα Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου περί της άρσεως του προηγηθέντος εν έτει 1908 Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου και τις επανυπαγωγής των εν Αμερική και αλλαχού της Διασποράς Εκκλησιαστικών Παροικιών στην απόλυτη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Στο όλο πολυδαίδαλο και άλυτο μέχρι τότε ζήτημα του διχασμού της ελληνικής εν Αμερική ομογενείας και της συνακόλουθης εκεί εκκλησιαστικής κρίσεως και ταραχής προηγήθηκε της εκλογής του από Κερκύρας και Παξών Αθηναγόρου ως νέου Αρχιεπισκόπου αυτής, η εν έτει 1930 αποστολή ως Πατριαρχικού Εξάρχου του Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού Παπανδρέου κατόπιν της σχετικής αποφάσεως του αιδίδιμου Οικουμενικού Πατριάρχου Φωτίου Β΄ (1929-1935).

Ο αιδίδιμος Καθηγητής της εν Χάλκη Ιεράς Θεολογικής Σχολής Βασίλειος Σταυρίδης (+2016) γράφει ότι: *«Η εν Αμερική από μακρού επικρατούσα ανωμαλία διευθετήθη διά της αποστολής το 1930 εξαρχικώς του Κορινθίας Δαμασκηνού. Ούτος ενήργησε διά την ειρήνευσιν της ομογενείας και την Κανονικήν αποχώρησιν των εκεί ευρισκομένων Ιεραρχών, την οποίαν ηκολούθησεν η κατά το αυτό έτος εκλογή του από Κερκύρας Αθηναγόρου ως Αμερικής».*

Ο Δημοσθένης Κούκουνας αναφερόμενος στην αποστολή και στο έργο ειρηνεύσεως και καταλλαγής του Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού στην σπαραττομένη Ορθόδοξη εν Αμερική Εκκλησία και στην Ελληνική ομογένεια, γράφει ότι: *«Τον Οκτώβριο του ιδίου χρόνου πηγαίνει στην Αμερική για να ζητήσει από την ομογένεια βοήθεια. Τότε οι Έλληνες του Νέου Κόσμου βρίσκονταν σε μία θλιβερή διαίρεση, εξ αιτίας των πολιτικών παθών αλλά και σε συνδυασμό με ιεραρχικές έριδες. Και οι δύο αντιμαχόμενες εκκλησιαστικές πλευρές αναζητούν συμπάρασταση από τον Δαμασκηνό, γεγονός που τον υποχρέωσε, όταν επέστρεψε από την Αμερική, να σπεύσει να ενημερώσει το Οικουμενικό Πατριαρχείο για τα όσα συνέβαιναν στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής. Ο τότε Πατριάρχης Φώτιος Β΄ ζήτησε από τον Δαμασκηνό να γυρίσει στην Αμερική και ως έκτακτος Πατριαρχικός Έξαρχος να ενεργήσει για τη συμφιλίωση της σπαραττομένης Εκκλησίας. Τον Μάρτιο του 1930 ξαναβρίσκεται λοιπόν στις Ηνωμένες Πολιτείες και επιδεικνύει μιά αξιοζήλευτη*

δραστηριότητα για να ρυθμίσει τα ζητήματα. Επέλεξε τη λύση των αλληλομεταθέσεων και ο Μητροπολίτης Κερκύρας Αθηναγώρας έγινε Αρχιεπίσκοπος Αμερικής, ο δε Αμερικής Αλέξανδρος ήρθε στην Κέρκυρα. Το ίδιο συνέβη και με τους Επισκόπους Σικάγου, Βοστώνης και Χαλδίας. Χάρη στο Δαμασκηνό, η ειρήνευση βασίλευε επί τέλους στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής».

Τουναντίον δε ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος ως Αποκριτάριος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αθήνα- ίσως για προσωπικούς λόγους - αναφέρεται επικριτικώς στην όλη δράση του Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού εν Αμερική, εισηγούμενος μάλιστα την ανάκληση από την Αμερική του Κορινθίας Δαμασκηνού και την υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου ταχίστη εκλογή ως νέου Αρχιεπισκόπου Αμερικής του τότε Μητροπολίτου Κερκύρας και Παζών Αθηναγόρου. Περί της κρίσιμου διετίας 1929-1930 ο Τραπεζούντος Χρύσανθος γράφει τα εξής: *«Τον Δεκέμβριον του 1929 έφθασεν εις Αθήνας τριμελής επιτροπή από την Αμερική διά να περιγράψη εις την Εκκλησίαν της Ελλάδος την δημιουργηθείσαν τραγικήν κατάστασιν. Ο τότε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος απήντησεν εις την επιτροπήν ότι η Ιεραρχία της Ελλάδος θα σκεφθή και θα αποφασίση.*

Την 22-3-1930 ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών ανεκοίνωσε κατά την συνεδρίασιν της ΙΣΤ΄ της αρχιερατικής επιτροπής ότι διά του απ' αριθ. 3265 εγγράφου του ο Υπουργός των Εξωτερικών ανήγγειλεν ότι «εν συνεχεία των προφορικών μετ' αυτού συνεννοήσεων αποστέλλει Γράμμα της Α.Θ. Παναγιότητος του Οικ. Θρόνου, γνωρίζοντος προς την Α. Μακαριότητα ότι ενεκρίθη η εις Αμερικήν, διά το έργον της εξετάσεως της εκκλησιαστικής ενότητος και ομαλότητος μετάβασις του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού ως εκπροσώπου και κατ' εντολήν της Μεγάλης Εκκλησίας, και παρακαλούντες διά την σχετικήν ενέργειαν».

Αλλά και η εκεί μετάβασις του Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού όχι μόνον δεν απεκατέστησε την ενότητα της Ελληνικής Ορθοδοξίας της Αμερικής αλλ' επεδείνωσε την όλην κατάστασιν».

Η εκλογή του από Κερκύρας και Παζών Αθηναγόρου ως Αρχιεπισκόπου Αμερικής έλαβε χώρα την 12η Αυγούστου 1930, αφού είχε προηγηθεί η από της 6ης Σεπτεμβρίου 1930 δοθείσα σχετική έγκριση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος περί της Αρχιεπισκοπικής εκλογής, και ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος ως Αποκριτάριος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αθήνα, σε απάντηση σχετικού πατριαρχικού τηλεγραφήματος διά του οποίου ηρωτάτο περί του χρόνου της αναχωρήσεως του νεοεκλεγέντος Αρχιεπισκόπου Αμερικής Αθηναγόρου, γράφει την υπό ημερομηνία 3 Φεβρουαρίου 1931, επιστολή του προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη Φώτιο Β΄, με την οποία αποκαλύπτει άγνωστες πτυχές του όλου εκκλησιαστικού ζητήματος της εν Αμερική Ορθοδόξου Εκκλησίας και περί των ενεργειών εν Αμερική του Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνού, αναφέροντας τα κάτωθι:

«Αριθ. Πρωτ. 208

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Έλαβον ευλαβώς το σεπτόν πατριαρχικόν τηλεγράφημα δι' ου ερωτώμαι περί της ημέρας της αναχωρήσεως του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Αμερικής Κυρίου Αθηναγώρα.

Εις απάντησιν ότι ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής από πολλού έτοιμος να αναχωρήση ανέβαλε την αναχώρησιν αυτού κατά σύστασιν των αρμοδίων επιθυμούντων να εκκαθαρισθή η εν Αμερική κατάστασις: οφείλω εμπιστευτικώς να σημειώσω ότι η από τινος

στάσις του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας και αι ενέργειαι αυτού έχουν ανησυχήσει τους αρμοδίους:

Ο τρόπος της αναθεωρήσεως του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Αμερικής, η παρά τας ρητάς υποδείξεις των αρμοδίων περί καταργήσεως των Επισκοπών αναγραφή τούτων και εν τω αναθεωρηθέντι Καταστατικώ, η εν τελεία αγνοία των αρμοδίων δι' ιδιαιτέρου απεσταλμένου εις Κων/πολιν αποστολή του αναθεωρηθέντος Καταστατικού Χάρτου και η άνευ συνεννοήσεως μετά των αρμοδίων έγκρισις και άμεσος επιστροφή αυτού προκαλέσασα τας γνωστάς εν τη Εκκλησία διαμαρτυρίας των αρμοδίων, η κατόπιν ενεργειών εν Αμερική επίμονος υπόδειξις ως επισκόπου του συνοδούντος τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κορινθίας Αρχιμανδρίτου Προκοπίου Καλιοντζή, η παρά τας επανειλημμένας εντεύθεν υποδείξεις και τας εξ Αμερικής διαβεβαιώσεις καθυστέρησις εκάστοτε της αναχωρήσεως των εν Αμερική Αρχιερέων, η παρά πάντα νόμον και κανόνα του ονόματος του κανονικού Αρχιεπισκόπου, αλλ' η όλως αντικανονική πράξις υπάρχοντος κανονικού επισκόπου να μνημονεύηται ο Μητροπολίτης Κορινθίας και εν ταις επισκοπαίς οι τέως επίσκοποι, αι εν αγνοία και άνευ αδείας του κανονικού επισκόπου ενέργειαι και πράξεις του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας, οίον εγκαίνια όπου, μεταθέσεις ιερέων, χειροτονία ιερέως υπό ενός των τέως επισκόπων και απονομή οφφικίων εις ιερείς και μετά την μετάθεσιν αυτού, διά τηλεγραφήματος του Μητροπολίτου Κορινθίας επισειομένη απειλή ότι η κατάργησις των επισκόπων ανησύχησε την κοινήν γνώμην και απόκειται εις τον Αρχιεπίσκοπον Αμερικής μεταβαίνοντα εκεί να καθησυχάση αυτήν, πάντα ταύτα εξέπληξαν και ελύπησαν τους αρμοδίους.

Διά τούτο εκφράσαντες ήδη τηλεγραφικώς οι αρμόδιοι την έκπληξιν αυτών προς τον Άγιον Κορινθίας διά την στάσιν του ταύτην ηναγκάστησαν επί τέλους να τηλεγραφήσωσιν αυτό όπως αναχωρήση εξ Αμερικής προ της αφίξεως του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου, παραδιδών την υπηρεσίαν εις τον Θεοφιλέστατον Επίσκοπον Φραγκίσκου, ον ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής υπέδειξεν ως Επίτροπον αυτού τηλεγραφήσας περί τούτο και εις τον Άγιον Κορινθίας. Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κορινθίας απήντησεν εις ταύτα ότι αναχωρεί την Πέμπτην Φεβρουαρίου και ότι θα παραδώση την υπηρεσίαν εις τον Πρωτοσύγκελλον Καλιοντζήν, ον εν αγνοία του κανονικού Αρχιεπισκόπου φαίνεται καταστήσας Πρωτοσύγκελλον της Αρχιεπισκοπής. Ετηλεγραφήθη και πάλιν υπό των αρμοδίων να παραδώση την υπηρεσίαν εις τον υπό του κανονικού Αρχιεπισκόπου ορισθέντα επίτροπον, τον επίσκοπον Φραγκίσκου, ο δε Αρχιμανδρίτης Καλιοντζής να απέλθη μετά του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας την Πέμπτην Φεβρουαρίου...

Υποβάλλω εμπιστευτικώς και τούτο ότι καθ' όλην την μακράν εξέλιξιν των ανωτέρω αναγραφόμενων επανειλημμένως ήκουσα τους αρμοδίους να δυσφορώσι και κατά του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Υπεράνθρωπον δε κατέβαλον προσπάθειαν να άρω τας εκ της εσπευσμένης ιδίως και εν αγνοία των αρμοδίων εγκρίσεως του υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας απ' ευθείας υποβληθέντος τη Εκκλησία Καταστατικού Χάρτου γεννηθείσας παρά τοις αρμοδίοις υπονοίας ότι υπήρχε συνεννόησις του Αγίου Κορινθίας μετά του Πατριαρχείου: Η ταχινή έγκρισις του εντεύθεν μετά των γνωστών τροποποιήσεων υποβληθέντος τη Εκκλησία, Καταστατικού εδικαίωσε την ως άνω προσπάθειάν μου...».

Ο αιόδιμος Αθηναγόρας ως νέος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής έφθασε στη νέα εκκλησιαστική επαρχία του στις 24 Φεβρουαρίου του 1931 και άρχισε το επίμοχθο και

πολύμοχθο έργο της ειρηνεύσεως και καταλλαγής προκειμένου να ενώσει τα διεστώτα στην αχανή Αρχιεπισκοπή της Αμερικής.

Μελετώντας την διασωθείσα αλληλογραφία αυτού μετά του Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου πληροφορούμεθα ότι αρχικώς αντιμετώπισε διάφορες αντιπολιτευτικές πρακτικές και τακτικές τόσο από μία μερίδα της εν Αμερική ομογενείας, η οποία ήταν εμμονικώς και στανικώς προσδεδεμένη στο «άρμα του Κορινθίας Δαμασκηνού», όσο και από διάφορους άλλους οικονομικούς και δημοσιογραφικούς παράγοντες της ομογενείας, οι οποίοι επιθυμούσαν να ελέγχουν ως υποχείριό τους την Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής. Αρκετά ζητήματα προέκυψαν επίσης με την αντικανονική δράση των εν Αμερική παλαιοημερολογιτών όσο και από διάφορα άλλα πρόσωπα του εκκλησιαστικού χώρου, κυρίως κληρικούς, τα οποία είχαν αποκτήσει ισχύ κατά την περίοδο της εξαρχικής παρουσίας εν Αμερική του Κορινθίας Δαμασκηνού. Παρά ταύτα ο κραταιός στο φρόνημα και ακατάβλητος στη βούληση Αρχιεπίσκοπος Αθηναγόρας κατόρθωσε να επιφέρει την πολυπόθητη και περιπόθητη ειρήνευση στους κόλπους της ελληνικής εν Αμερική ομογενείας και στους εκκλησιαστικούς κύκλους της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής.

Αξία ιδιαίτερας μνείας είναι η ιδιόχειρη και εμπιστευτική επιστολή, την οποία απέστειλε ο Αμερικής Αθηναγόρας, υπό ημερομηνία 8 Μαρτίου 1933, ήτοι δυο έτη μετά την ανάληψη των εν Αμερική Αρχιεπισκοπικών καθηκόντων του, προς τον Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρυσάνθο, στον οποίο «διατραγωδεί» τα όσα πειρασμικά, αντικανονικά και αντιπολιτευτικώς κατευθυνόμενα βέλη δέχεται κατά τον πολύμοχθο, ανύστακτο και νυχθήμερον αγώνα του να οργανώσει την Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής προκειμένου να την καταστήσει όντως «Αμπελώνα του Κυρίου» και να την απαλλάξει από τα ποικίλα «ιδιοτελή βαρίδια» και αντικανονικά μορφώματα - καρκινώματα. Γράφει δε τα εξής αποκαλύπτικά: *«Σεβασμιώτατε Δέσποτα, πολύν έχω να γράψω προς την Υμετέραν σεπτήν και θεοτίμητον Σεβασμιότητα, μολονότι την ανάγκην να επικοινωνήσω μετ' Αυτής ησθανόμην επιτακτικήν.*

Κατ' αυτάς ετοιμάζω και αποστέλλω προς το Οικουμενικόν Πατριαρχείον έκθεσιν περί των ενταύθα πεπραγμένων, της οποίας αντίγραφον θέλω υποβάλει και Αυτή. Είνε όμως μερικά πράγματα, τα οποία δεν δύναμαι να εκθέσω, εκτός αν επιστή η προς τούτο στιγμή, διότι ατυχώς τίποτα δεν μένει εκεί υπό εχεμύθιαν άπαξ αναγνωσθή επί Συνόδου.

Αλλ' η Υμετέρα Κορυφή πρέπει να γνωρίζη εν πάση λεπτομερεία και ειλικρινεία την κατάστασιν πως διεμορφώθη, πως εξελίσσεται και ποίας αντιδράσεις έχει, και διά τούτο εν καιρώ θέλω εκθέσει Αυτή το παν. Επί του παρόντος τούτο μόνον λέγω, ότι η αντίδρασις, την οποίαν έχω, προέρχεται κυρίως από μίαν και μόνον πηγήν, την ημερησίαν εφημερίδα Ν. Υόρκης «Εθνικός Κήρυξ», της οποίας διευθυντής ο κ. Π. Τατάνης, αρχισυντάκτης δε ο Πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Καλλίμαχος. Και η αντίδρασις της, εκδηλωθείσα πριν ή φθάσω εις Αμερικήν, συνεχίζεται έκτοτε αδιακόπως και μάλιστα αφ' ότου κατενοήθη, ότι η Αρχιεπικοπή δεν ήτο δυνατόν να γίνη όργανον ουδενός. Τα χρησιμοποιούμενα μέσα είνε αφάνταστα και τα πρόσωπα πολυποίκιλα. Διά τούτο και πολύ συχνά ενθυμούμαι εκείνον το οποίον μοι είπεν ο κ. Λαμπράκης του Ελ. Βήματος, όταν ανεχώρουν εξ Αθηνών: «Φοβούμαι ότι τόσον την Ατλαντίδα, όσον τον Κήρυκα», επεξηγήσας και τον λόγον. Πρόσωπα του Κήρυκος έμπιστα εκδίδουσι κατ' εμού και μίαν φυλλάδα δις του μηνός ονόματι «Αλήθειαν». Τώρα θα έχω να αντιμετωπίσω και νέαν ενέργειαν των ακολουθούντων το Παλαιόν Ημερολόγιον ενταύθα. Διότι οι μεν Χριστιανοί είναι άνθρωποι απλοί και αδαείς, παραδεχόμενοι καλή τη πίστει, ότι το παλαιόν είναι το καλλίτερον. Υπάρχουσιν όμως οι

ταπεινοί κληρικοί, οι εκμεταλλευταί, καθηρημένοι και άλλοι, ως περιγράφει αυτούς ο Απόστολος Ιούδας, χειροτονία διαφόρων, οίτινες αθρόως αναγνωρισθέντες αποτελούσι σήμερα εν των μεγαλειτέρων προβλημάτων της Αρχιεπισκοπής και ανεπούλωτον πληγήν. Δεν γνωρίζω τι θα γίνη αυτόθι ως προς το ζήτημα τούτο, δεν γεννάται όμως αμφιβολία, ότι οιαδήποτε συμπάθεια και υποστήριξις αυτών θα έχη και ενταύθα τον αντίκτυπον και νέαν ανωμαλίαν, ως και εν τη προηγουμένη μου έγγραφον σχετικώς.

Θα παρακάλουν όθεν Αυτή, όπως ευηρεστείτο να ωμίλει εν τω Υπουργείω ίνα, εις οιανδήποτε διαπραγματεύσειν και συζήτησειν επί του ζητήματος τούτου ελάμβανετο υπ' όψιν και η θέσις της εν Αμερική Ομογενείας.

Εις την «Πρωίαν» Αθηνών 17ης Φεβρουαρίου ε.έ. και υπό τίτλον «Πέραν του Ατλαντικού» εις τα ολιγόστιχα, ανέγνωσα πράγματα, τα οποία ενόμισα, ότι συνέβαινον εις την Κεντρ. Αφρικήν, και εδέησε να επαναλάβω την ανάγνωσιν διά να πεισθώ, ότι ο λόγος ήτο διά την Αμερικήν. Και πρόκειται περί μιάς των σοβαρωτάτων Εφημερίδων...».

Παρά όμως τις αρχικές δυσχέρειες τις οποίες αντιμετώπισε ο πολύς Αθηναγόρας, εκείνος επέτυχε υπό δυσχερείς συνθήκες και με αιματηρές θυσίες να επιφέρει την πολυπόθητη ειρήνευση τόσο στους κόλπους της Ελληνικής εν Αμερική ομογενείας όσο στο εκκλησιαστικό σώμα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής. Περί τούτων ο αοίδιμος Καθηγητής Βασίλειος Σταυρίδης εν έτει 1977 γράφει ότι: «ο Αθηναγόρας επετέλεσε το έργον της ενοποιήσεως και αναδιοργανώσεως της Εκκλησίας της Αμερικής. Επί της εποχής του ενεκρίθη το εξ 22 άρθρων Σύνταγμα υπό της Ι. Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, την 10ην Ιανουαρίου 193, επί τη βάσει του οποίου διοικείται η Αρχιεπισκοπή Αμερικής. Κατηργήθη το συνοδικόν σύστημα και αι τρεις Επισκοπαί Σικάγου, Βοστώνης και Αγίου Φραγκίσκου, εισαχθέντος του θεσμού των βοηθών Επισκόπων. Ο νέος Αρχιεπίσκοπος έστρεψε την προσοχήν του εις τους τομείς εκκλησιαστικόν, θρησκευτικόν, πνευματικόν, κοινωνικόν, φιλανθρωπικόν, εκπαιδευτικόν, κ.ά. Απέβλεψεν εις την ίδρυσιν πλείστων ελληνικών ορθοδόξων κοινοτήτων, εκκλησιών, κατηχητικών, ημερησίων και απογευματινών σχολείων, φιλανθρωπικών κ.ά. οργανώσεων. Επιτεύγματα της δραστηριότητός του ήσαν: α) η Φιλόπτωχος Αδελφότης των Κυριών (1931), με παραρτήματα εις ολόκληρον την Αμερικήν, β) η Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού (1937, Πόμφρετ Κορν, Βοστώνη) και γ) η Ακαδημία του Αγίου Βασιλείου εν Γκάρισον της Νέας Υόρκης (1944). Από του 1934 ήρχισεν εκδιδόμενον το περιοδικόν «Ο Ορθόδοξος Παρατηρητής». Ο Αθηναγόρας ειργάσθη διά την στενωτέραν συνεργασίαν των εν Αμερική Ορθοδόξων Εκκλησιών, θέσας από του 1943 τας βάσεις της σημερινής (από το 1960) μονίμου Επιτροπής των κανονικών Ορθοδόξων Αρχιερέων».

Κατακλείοντες δε την ιστορική ταύτη ιχνηλασία περί των εκκλησιαστικών και εν γένει ιστορικών γεγονότων τα οποία οδήγησαν το Πρωτόθρονο Οικουμενικό Πατριαρχείο στην ίδρυση της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής καθώς και στην εκλογή ως Αρχιεπισκόπου Αυτής του από Κερκύρας και Παξών αοιδίμου Αθηναγόρου, δημοσιεύουμε την «Γνωμάτευση» του εν Αθήναις Αποκρισαρίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου περί της άρσεως του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1908 διά της εκδόσεως της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1922 σχετικώς με την εκκλησιαστική διοίκηση των Ορθοδόξων Εκκλησιαστικών Παροικιών της Διασποράς εισηγούμενος μέχρι και την «κατά το αναλογικώς συναμφοτέρον» άρση του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του αυτοκεφάλου καθεστώτος της Εκκλησίας της Ελλάδος καθώς και της εν έτει 1928 εκδοθείσης Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως περι

των λεγομένων Νέων Χωρών προκειμένου να ενισχυθεί και επιβιώσει το μαρτυρικό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Η υπό ημερομηνία 15 Αυγούστου 1931 «Γνωμάτευση» του Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου έχει ως εξής: «*Η εξάρτησις και διοικήσεις των εν διασπορά Ορθοδόξων Παροικιών ως Εκκλησιών, ων μία είναι και η Εκκλησία Αμερικής, υπάγεται κατά τους κανόνας και την τάξιν της Αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας, υπό την δικαιοδοσίαν και ευθύνην του Οικουμενικού Πατριαρχείου.*

Μόνον δε και διά λόγους καιρικής ανάγκης και οικονομίας αι ελληνόφωνοι εξ αυτών υπήχθησαν διά του Τόμου της 8 Μαρτίου 1908 εις την Ιεράν Σύνοδον της Ελλάδος ως εντολοδόχου του Οικουμενικού Πατριαρχείου και υπό ωρισμένους όρους.

Επειδή όμως ο σκοπός της εις την Εκκλησίαν της Ελλάδος εκχωρήσεως κατ' οικονομίαν και υπό τύπον εντολής του δικαιώματος της διοικήσεως των εν τη διασπορά Ορθοδόξων ελληνικών παροικιών δεν ευωδώθη κα το σπουδαιότερον επειδή εκ της εκχωρήσεως ποικίλη προέκυψε κανονική ανωμαλία διαταράττουσα την ενότητα της εκκλησιαστικής διοικήσεως, διά ταύτα το Οικουμενικόν Πατριαρχείον εν τω απαραγράπτω δικαιώματι αυτού του διέπειν και διαχειρίζεσθαι αυτεξουσίως την από των ιερών κανόνων και της εκκλησιαστικής τάξεως ανήκουσαν αυτό κανονικήν εξουσίαν, εν η περιλαμβάνεται και η επί των έξω και εν τη διασπορά Ορθοδόξων Παροικιών εκκλησιαστική εποπτεία και εκ καθήκοντος οφειλετικής προνοίας ήρε και ηκύρωσε τον Τόμον της 8ης Μαρτίου 1908 διά της Πατριαρχικής Συνοδικής Πράξεως της 1ης Μαρτίου 1922.

Εν τη διοικήσει της Εκκλησίας ουδεμία Πράξις ή Τόμος είναι ανέκκλητος τουναντίον ο ΙΖ' κανών της Δ' Οικουμενικής Συνόδου θεσπίζει «ότι δέον τοις πολιτικοίς και δημοσίοις τύποις ακολουθείν και των εκκλησιαστικών παροικιών την τάξιν».

Και κατά τας πολιτικές και εθνικές ταύτας ανάγκας άλλοτε εδίδετο και άλλοτε ήρετο και αυτό ακόμη το αυτοκέφαλον ωρισμένων εκκλησιών, όταν μάλιστα το αυτοκέφαλον τούτο δεν είχε θεσπισθεί εξ αποφάσεως Οικουμενικών Συνόδων...

Κατά τας ανάγκας ταύτας και κατά τας υπαγορεύσεις πολιτικών και εθνικών αναγκών το Οικουμενικόν Πατριαρχείον δικαιούται να άρη ου μόνον τον Τόμον των εν τη διασπορά Εκκλησιών, οία είναι και η Εκκλησία Αμερικής, αλλά και αυτόν τον Τόμον του αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Των εκκλησιαστικών αναγκών και εθνικών συμφερόντων βαθείαν έχουσα συναίσθησιν και γνώσιν η υπευθύνως διαχειριζομένη αυτά Ελληνική Κυβέρνησις ου μόνον των εν Ευρώπη και Αμερική Ορθοδόξων παροικιών την εξάρτησιν από του Οικουμενικού Πατριαρχείου θεωρεί εθνικώς επιβεβλημένην, αλλά και την των Νέων Χωρών, ιδία νυν, ότε το Οικουμενικόν Πατριαρχείον διά της αποψιλώσεως του από του άλλοτε πλήθους των επαρχιών του κινδυνεύει να καταπέση και εκμηδενισθή, άλλως τε η από του Οικουμενικού Πατριαρχείου εξάρτησις συντελεί και εις οικοδομήν και στήριξιν των εν Αμερική Ορθοδόξων, ων την ενότητα και ειρήνην πρώτοι ετάραξαν ανώτεροι κληρικοί της Εκκλησίας της Ελλάδος είχαν η Ιερά Σύνοδος της Ελλάδος· αφ' ου δε χρόνον το Οικουμενικόν Πατριαρχείον ανέλαβε πάλιν την εποπτείαν εργάζεται δι' όλου του Οικουμενικού αυτού κύρους ν' αποκαταστήση και εν Αμερική ενότητα και εκκλησιαστικήν τάξιν, ην κατώρθωσεν ήδη τούτο να κυρώση διά του Μητροπολίτου Θυατείρων.

Αλλά και επί των εν τη διασπορά αλλοεθνών Ορθοδόξων η επιβολή είναι μεγάλη, όταν η Εκκλησία της διασποράς εξαρτάται από του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ενώ η επιβολή αυτή είναι μηδέν όταν η Εκκλησία της διασποράς εξαρτάται από της Ιεράς Συνόδου της Ελλάδος, και δι' άλλους λόγους και διότι η Ελλαδική Εκκλησία θα θεωρήται και εν τω εξωτερικώ ως εμπνεομένη και δρώσα κατά τας οδηγίας της πολιτικής του ελληνικού κράτους».

Το πνεύμα των ως άνω ιστορικών γραπτών εκκλησιαστικών κειμένων του αιιδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου είναι λίαν αναγκαίο και εκ της ζώσης πραγματικότητας επιβεβλημένο να διατηρείται ζωντανό για την επίτευξη του «μείζονος αγαθού και κρίσιμου διακυβεύματος», ήτοι της πάση θυσία επιβιώσεως του πολυμαρτυρικού Πρωτοθρόνου Οικουμενικού Πατριαρχείου, προκειμένου εν ευθέτω χρόνω -και νυν καιρός ευπρόσδεκτος εστί- αναλογιζόμενοι τους «λόγους καιρικής ανάγκης» να συντελεσθεί επιτέλους η άρση ισχύος και της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξης του έτους 1928 περί των λεγομένων Νέων Χωρών για τις οποίες η ζώσα ιστορική πραγματικότητα λαλεί ότι «Νυν καιρός επέστη. Νυν καιρός ευπρόσδεκτος». Το ιστορικό προηγούμενο της άρσεως ισχύος του εν έτει 1908 εκδοθέντος Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές, ότι δηλαδή όντως «Νυν καιρός επέστη». Γένοιτο!

Υ.Γ. Το παρόν κείμενο αφιερούται πάνυ ευλαβώς στην ιερά και άληστο μνήμη του εκ της ιστορικής και παλαιφάτου Μαρωνείας της Θράκης καταγομένου Αρχιεπισκόπου Αμερικής Μιχαήλ (1949-1958) του από Κορίνθου, ο οποίος διαδεχθείς τον Αμερικής Αθηναγόρα συνέχισε την καρποφόρο αρχιεπισκοπική διακονία εκείνου εν Αμερική και συνέβαλε τα μέγιστα στην ενότητα και ειρήνευση, πρόοδο και προκοπή της τότε ενιαίας Ιεράς Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής και της εκεί Ελληνορθόξου Ομογενείας.